

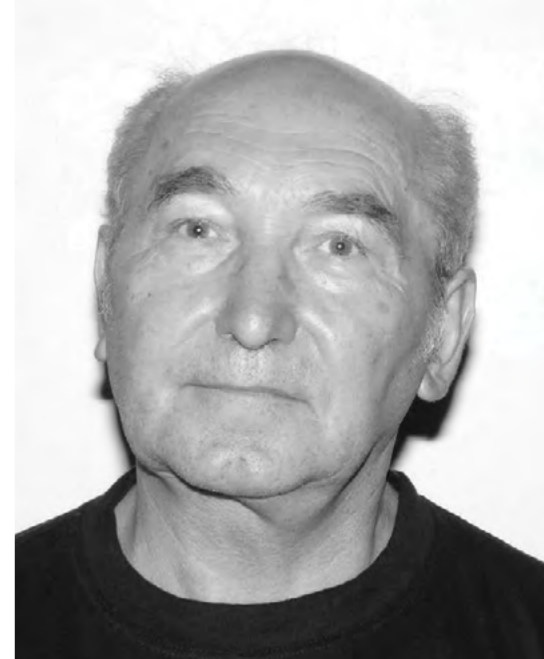

PRVÁ MULTIMEDIÁLNA ENCYKLOPÉDIA SLOVENSKEHO INSITNÉHO MALIARSTVA ZO SRBSKA V SLOVENSKOM JAZYKU

Výstava

Slovenské insitné maliarstvo zo Srbska zbierka galérie Babka z Kovačice 1 – 20. DECEMBRA 2015 Dvorana Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, Bratislava.

Záštitu prevzali:

Ján Bačúr

Ján Bačúr sa narodil v roku 1937 v Padine do rodiny poľnohospodárov. S manželkou Rozinou má dcéru Vericu a syna Miroslava. Po prvýkrát vystavoval svoje práce, keď mal trinásť rokov, v rámci kolektívnej výstavy v Padine. Bola to tempera. Na výkone povinnej vojenskej služby maľoval nástenné noviny. Pracoval na obecnom úrade v Padine, potom bol tajomníkom poľnohospodárskeho družstva Dolina. Aktívne hrával futbal a bol tajomníkom športového klubu Dolina do roku 1979. Od roku 1963 pracoval tridsať rokov ako matrikár. V roku 1969 ukončil strednú administratívnu školu v Belehrade. Vo svojej výtvarnej tvorbe sa sústreďuje na minulosť vo svojom rodnom kraji v Padine. Na jeho maľbách je znázornené kvantum etnografických detailov z každodenného života, ako aj zo životného a ročného cyklu sviatkov. Maľuje aj portréty. Po prvýkrát vystavoval v rámci podujatia Kovačický október v roku 1962. V roku 1985 sa stal členom kovačickej galérie, keď mal prvú samostatnú výstavu v Kovačici. Vystavoval samostatne, ale aj v rámci väčšieho počtu kolektívnych výstav doma a v zahraničí. Doposiaľ namaľoval 2.375 obrazov.

Moja matka mala talent na maľovanie. Omaľovávala koliby vo vinohradoch. Ešte ako malé dieťa som sa na to pozeral a páčilo sa mi to. Matkina sestra mi kúpila jednu sadu tempier v roku 1949. Po prvýkrát som svoje práce vystavoval v Padine, keď som mal trinásť rokov. Chodil som do kovačického gymnázia. Tam som mal možnosť stretnúť sa s maliarmi, ktorí ma povzbudili, aby som začal robiť olejomalby. Potom som sa zapísal do pančevského gymnázia. Ako gymnazista som chcel študovať na výtvarnej akadémii v Belehrade. Potajomky som odišiel do Belehradu a urobil som prijímacie skúšky. Vrátil som sa domov celý šťastný, ale otec o tom nechcel ani počuť: „Mám ťa financovať päť rokov a ty aby si bol maliar? To padá, z toho nič nebude!“ Mali sme veľa pôdy. Môj otec si myslel, že sa z toho nedá vyžiť. Potom som povedal, že chcem byť vedúcim železničnej stanice a že budem výhybkár. Aj to padlo, lebo škola pre tento odbor bola až v Rijeke. Otec hovorí: „To je ďaleko, to neprichádza do úvahy.“ A tak som zostal doma. Vrátil som sa z Pančeva do Padiny po dvoch rokoch, kvôli priateľke, terajšej manželke. Oženil som sa, keď som mal devätnásť rokov. V manželstve sme už 56 rokov. Na výkone povinnej vojenskej služby som mal na starosti nástenné noviny. Kreslil som kariatury a portréty.

V roku 1961 sme začali stavať dom. V tom období som pracoval ako tajomník, obrábala som pôdu a hral futbal. Deti boli malé, takže pre maľovanie nebolo času. Len mimochodom som robil skice. Pozeral som sa po dedine a kreslil som to, čo som si myslel, že zmizne. Ešte ako mladý muž som si obľúbil futbal. V roku 1962 som bol prijatý do galérie v Kovačici, ale keďže som nasledovný rok nedaroval obraz, už v roku 1963 ma vymazali zo zoznamu maliarov.

Niekoľko maliarov z Padiny a ja sme v roku 1981 chceli založiť výtvarnú sekciu v rámci domu kultúry. Usporiadali sme výstavu v jednej triede na základnej škole, keďže sme nemali galériu, ani žiadne iné vyhovujúce priestory. Tú výstavu sme nazvali Májové stretnutia maliarov. Už ďalší rok bol dom kultúry dokončený a tie stretnutia sa konali v galérii. To podujatie sa koná dodnes, ale pod názvom Padinské dni kultúry.

Rozhodol som sa, že si svoju monografiu zostavím sám. Mal som veľa napísaných textov o svojej práci. Písali o mne rôzni ľudia – novinári, historici umenia, celkovo dvadsaťdva rôznych autorov. Nemohol som nájsť sponzora. Hľadal som vydavateľstvo, peniaze.

Babkov dom z roka 1894, olejomalba, 50 cm x 70 cm, 2015 rok

Babkov dom z roka 1894, olejomalba, 50 cm x 70 cm, 2015 rok

Babkov dom z roka 1894, olejomalba, 50 cm x 70 cm, 2015 rok

Babkov dom z roka 1894, olejomalba, 50 cm x 70 cm, 2015 rok

Ľudia chcú vidieť to, čo je už minulosť, ako vyzerala rodná dedina. Chcem zvečniť folklór a obyčaje v Padine. U mňa je všetko viac-menej autentické. Moje obrazy sú ako maľovaná fotodokumentácia. Nemaľoval som hneď portréty, lebo si myslím, že je to jedna seriózna maliarska disciplína. Trochu som robil portréty na výkone povinnej vojenskej služby. Keď som znovu začal maľovať v roku 1991, jeden novinár mi navrhol, aby som namaľoval portréty všetkých kovačických zakladateľov galérie. Už koncom roka 1992 som mal výstavu všetkých tých portrétov v Kovačici. Teraz po dvadsiatich rokoch som znovu usporiadal tú výstavu. Namaľoval som aj nových členov – všetkých ku dnešnému dňu.

Myslím si, že insitné umenie má budúcnosť, lebo je teplé, úprimné, čisté. Vychádza z vnútra človeka a nie z nejakého učenia, zo škôl, či z fakúlt. Každý obraz rozpráva svoj príbeh. Každý maliar cíti, prežíva a vidí veci svojím spôsobom, a preto maľujeme rozlične. V Padine nás je pätnásť a každý maľuje inak. Nikto nechápe, prečo je v rámci takého malého prostredia tak veľa organizovaných maliarov. To je Boží dar, ktorý nám bol daný. Dostali sme úlohu zaznamenávať to.

Maľujem aj na objednávku. Obrazy si viac kupujú cezpoľní ľudia. Tento náš národ nemá peňazí ani na chlieb. Jedine, ak niekoho pritlačia starosti a ak má niekoho v nemocnici, kupuje obrazy ako dar pre lekárov. Kupujú ich aj ako svadobné dary.

Maľovanie do môjho života vnieslo príjemný pocit zadosťučinenia. Svoje city som vložil do obrazov. Za mnou zostalo niečo, čo je viditeľné. To ma teší. Keď maľujem, dobre sa cítim. Zabudnem na politiku, davy, každodenné udalosti. Prinieslo mi to duševné uspokojenie. Manželka mi vytvárala podmienky pre prácu. Domáce práce sme si rozdelili. Ona drží tri stĺpy v dome a ja iba jeden, finančný. Musí navariť, oprať, poupratovať, nakŕmiť hydinu, ošísané, kosiť trávu. Pred dvomi rokmi ešte pracovala vo vinohrade a v záhrade, ale teraz už nemôže. Kvôli zdraviu. Keby som nemaľoval, bolo by ťažké prežiť, lebo je penzia malá. Finančne pomáhame aj deťom a vnúčatám.

Výňatok z vedeckej štúdie Slovenské insitné maliarstvo v Srbsku. Etnoantropologická štúdia praktík identity, autor Dr. Gordana Blagojević, etnológ-antropológ, Etnografický ústav Srbskej akadémie vied a umení.

1. Prva fotografija sa mojim roditeljima. 1939 god. kada sam imao dve godine 2. Slikarstvo je doslo do izrazja, intenzivnije 1955godine, kada sam u mojoj rodnog kuci naslikao tri slike na zidu 3. Poceo sam igrati futbol za svoju FK Dolinu a bilo je to 1953.god 4. Sa suprugom Rozkom, neposredno po vencanju 1956 godine 5. Imao sam devetnaest godina i tada dobio prvo zaposlenje SO-e u Padini 6. Vratio sam se iz vojske a u jesen 1959 godine zaposlio sam se u PD Dolina u Padini kao sekretar 7. 1963 godine izabrali su me za maticara, koju funkciju sam obavljao do 1993 godine. Na slici sa delegatom Pavlom Roharikom iz Padine 1987. godine. 8. Deca su porasla i ova fotografija je nastala 1985 godine, kada sam imao i prvu samostalnu izlozbu slika u Kovačici i kada su me primili za člana njihove galerije 9. Današ

Zoznam autorov, ktorí tvoria listinu Slovenské insitné umenie v Srbsku, ktoré je zapísané do zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Srbska.

1. Vladimír Boboš, 1906-1978	14. Ján Garaj, 1930-2003	27. Ján Hriešik, 1949	40. Zuzana Holúbeková, 1955	52. Pavel Glózik, 1968
2. Ján Sokol, 1909-1982	15. Katarína Ďurišová, 1931-2011	28. Anna Kňazovicová, 1950	41. Mária Hlavatá-Pavelková, 1955	53. Anna Šterbová, 1968
3. Michal Bireš, 1912-1981	16. Michal Povolný, 1935	29. Annamária Janišová-Jankovič, 1950	42. Jozef Haviar, 1956	54. Vesna Chrtánová, 1968
4. Martin Paluška, 1913-1984	17. Alžbeta Čížiková, 1936	30. Pavel Hajko, 1952	43. Ján Glózik, 1957	55. Vierošlava Svetlíková, 1973
5. Pavel Hrk, 1922-1996	18. Eva Světliková, 1936-2001	31. Anna Lenhartová, 1952	44. Ján Lavroš, 1958	56. Mária Hlavatá, 1975
6. Martin Jonáš, 1924-1996	19. Ján Bačúr, 1937	32. Ján Žolnaj, 1953	45. Štefan Varga, 1959	57. Anna Lukáčová, 1976
7. Ján Veňarský, 1925-1985	20. Katarína Karlečíková, 1937	33. Anna Pavlovová, 1954	46. Martin Čicka, 1961	58. Nataša Mijailovićová, 1977
8. Ján Kňazovic, 1925-1984	21. Ondrej Pilch, 1937-1982	34. Alžbeta Sokolová, 1953-2011	47. Ján Širka, 1961	59. Vladimír Galas, 1984
9. Zuzana Chalupová, 1925-2001	22. Eva Husáriková, 1942	35. Mária Vargová, 1954	48. Ján Čirka, 1961	60. Eva Hrková, 1986
10. Ján Strakúšek, 1926-2014	23. Ján Husárik, 1942	36. Martin Markov, 1954	49. Juraj Lavroš, 1963	61. Magdaléna Tomanová, 1990
11. Katarína Kožíková, 1926-2007	24. Pavel Povolný-Juhás, 1946	37. Anna Kotvásová, 1955	50. Nada Koreňová, 1964	62. Miroslav Hraško, 1990
12. Ondrej Lenhart, 1928	25. Ana Majorská, 1947	38. Zuzana Vereská, 1955	51. Ján Čihpka, 1965	63. Saňa Stvorcová, 1992
13. Ondrej Veňarský, 1930	26. Michal Gerža, 1948			

Výstava

Slovenské insitné maliarstvo zo Srbska zbierka galérie Babka z Kovačice
1 – 20. DECEMBRA 2015
Dvorana Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, Bratislava.

Záštitu prevzali:

Ján Chlpka

Matka a dcéra, olejomalba, 35 cm x 45 cm, 2012

Babka na bicykle, olejomalba, 35 cm x 45 cm, 2015

Slovenska sporitelna, olejomalba, 35 cm x 45 cm, 2015

Slovenska sporitelna, olejomalba, 35 cm x 45 cm, 2015

Ján Chlpka sa narodil v roku 1965 v Hložanoch. Má manželku Natáliu. Ukončil zverolekárstvo v Sarajeve v roku 1990. Pracuje ako zverolekár. Maľuje od roku 1986. Techniky, ktoré používa sú olejomalby, výkresy nakreslené ceruzkou, pastel, koláž. Jeho obľúbené maliarske motívy sú slovenské ženy, poľnohospodárske témy spojené s dedinou a zvieratá. Prvú samostatnú výstavu mal v roku 1993 v Báčskom Petrovci, v Galérii Zuzky Medvedovej. Doposiaľ mal osem samostatných výstav. Vystavoval aj v rámci niekoľkých kolektívnych výstav. Svoje práce neraz daroval na charitatívne účely. Žije a pracuje v Hložanoch.

Chcel som maľovať ešte na základnej a na strednej škole, ale nedarilo sa mi. Počas štúdia na veterine v Sarajeve som nezložil jednu skúšku, tak som začal maľovať. Prvý obraz som namaľoval v roku 1986. Najprv som chcel maľovať realisticky. Som samouk. Chodieval som po galériách, pozeral som si výstavy. Fascinoval ma Repin. Nevedel som si pripraviť ani plátno. Ak nie je dobrý podklad, ani obraz nemôže byť dobrý. Hľadal som v tom niečo iné. V roku 1992 som dva mesiace pracoval v Kovačici. Išiel som k Jonášovi, aby sa pozrel na moje obrazy. Zaujímalo ma, či to má nejakú hodnotu a aby mi poradil. Bolo to dosť realistické. Povedal mi, aby som začal maľovať hložianske ženy. V tom roku som namaľoval dvadsať obrazov. Ďalší rok som mal výstavu v Báčskom Petrovci. Po tej výstave som namaľoval dva-tri obrazy v štýle, v ktorom maľujem aj teraz.

Rodičia hovoria, že sa im to nepáči a že maľujem najhoršie obrazy. Ja si to nevšímam. Viem, čo chcem dosiahnuť a čo ten obraz pre mňa znamená. Oženil som sa, keď som už bol maliarom. Manželka moje obrazy nekomentuje nejakou špeciálne, hovorí, že sa jej to páči.

Maľujem večer, keď prídem domov z práce. Nespomínam si, či som niekedy maľoval cez deň. Keď som začínal, obraz nevyzeral ako som si to želal. S postupom času sa ruka hýbala tak, ako si to myseľ želala. Keď začnem maľovať jednou farbou, ona si vypýta nejakú ďalšiu, a tak rad-radom. Nápad dostanem kedykoľvek a kdekoľvek. Používal som rôzne techniky. Aj v umení, aj vo všetkom, všetko je už tak preskúmané, že človek môže maľovať iba to, čo sa ukrýva v ňom. Maliari dnes maľujú minulosť kvôli nostalgii. Každý si myslí, že to, čo už prešlo, bolo lepšie.

V každom človeku musí byť nejaký impulz, nejaká ťažoba na duši. Keď je v živote človeka všetko presne tak, ako mu to vyhovuje, ani nemá takú túžbu tvoriť. Je ťažké slovami vyjadriť nielen city, ale aj myšlienky. Ľudský slovník je veľmi malý. Existuje málo slov vzhľadom k tomu, čo sa nachádza v človeku. Potom človek siahne po hudbe, po maľovaní. Nejde iba o to, povedať to, čo je na obraze, nie iba to, čo hovoria farby, ale dostať sa hlbšie. Hovoriť o nejakom umelcovi sa dá, iba ak toho človeka poznáte.

Stále však zostáva nastolená otázka, či súčasné maliarstvo v Kovačici môžeme nazvať umením. Nevydal som sa na komerčnú cestu. Nie som závislý od toho, čo si iní myslia a čo iní povedia. Vo všeobecnosti si myslím, že insitné umenie nemôže zaniknúť, lebo je to niečo, čo je v ľuďoch zakorenené. Prežije bez ohľadu na to, či ten človek študoval umenie alebo nie. Na Slovensku je insita iná. Myslia si, že je insitné maliarstvo každé, ktoré nie je akademické. Insita ide hlavne od nás, zo Srbska.

Výňatok z vedeckej štúdie Slovenské insitné maliarstvo v Srbsku. Etnoantropologická štúdia praktík identity, autor Dr. Gordana Blagojević, etnológ-antropológ, Etnografický ústav Srbskej akadémie vied a umení.

1. Zrodenie budúceho zverolekara – 1967
3. Zrodenie budúceho umelca – 1991

2. Zrodenie budúceho herca – 1972
4. Zrodenie budúceho pochabla – 2003

5. Zrodenie budúceho stastlivca – 2009

1.

2.

3.

4.

5.

Zoznam autorov, ktorí tvoria listinu Slovenské insitné umenie v Srbsku, ktoré je zapísané do zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Srbska.

1. Vladimír Boboš, 1906-1978
2. Ján Sokol, 1909-1982
3. Michal Bireš, 1912-1981
4. Martin Paluška, 1913-1984
5. Pavel Hrk, 1922-1996
6. Martin Jonáš, 1924-1996
7. Ján Veňarský, 1925-1985
8. Ján Kňazovíc, 1925-1984
9. Zuzana Chalupová, 1925-2001
10. Ján Strakúšek, 1926-2014
11. Katarína Kožíková, 1926-2007
12. Ondrej Lenhart, 1928
13. Ondrej Veňarský, 1930

14. Ján Garaj, 1930-2003
15. Katarína Ďurišová, 1931-2011
16. Michal Povolný, 1935
17. Alžbeta Čížiková, 1936
18. Eva Svetlíková, 1936-2001
19. Ján Bačur, 1937
20. Katarína Karlečíková, 1937
21. Ondrej Pilch, 1937-1982
22. Eva Husáriková, 1942
23. Ján Husárik, 1942
24. Pavel Povolný-Juhás, 1946
25. Ana Majorská, 1947
26. Michal Gerža, 1948

27. Ján Hrišik, 1949
28. Anna Kňazovícová, 1950
29. Annamária Janišová-Jankovič, 1950
30. Pavel Hajko, 1952
31. Anna Lenhartová, 1952
32. Alžbeta Sokolová, 1953-2011
33. Ján Žolnaj, 1953
34. Anna Pavlovová, 1954
35. Mária Vargová, 1954
36. Martin Markov, 1954
37. Anna Kotvášová, 1955
38. Zuzana Vereská, 1955

39. Zuzana Holúbeková, 1955
40. Mária Hlavatá-Pavelková, 1955
41. Jozef Haviar, 1956
42. Ján Glózik, 1957
43. Pavel Lavroš, 1958
44. Štefan Varga, 1959
45. Martin Pap, 1960
46. Pavel Cicka, 1961
47. Ján Širka, 1961
48. Juraj Lavroš, 1963
49. Nada Koreňová, 1964
50. Ján Chlpka, 1965
51. Zuzana Jarmocká, 1966

52. Pavel Glózik, 1968
53. Anna Šterbová, 1968
54. Vesna Chrtánová, 1968
55. Viera Sveticová, 1973
56. Mária Hlavatá, 1975
57. Anna Lukáčová, 1976
58. Nataša Mijailovićová, 1977
59. Vladimír Galas, 1984
60. Eva Hrková, 1986
61. Magdaléna Tomanová, 1990
62. Miroslav Hraško, 1990
63. Saňa Stvorcová, 1992